

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ «КОНВЕРТАЦІЙНИМ ЦЕНТРАМ»

Ольга Білоус¹

Анотація

Стаття присвячена дослідженню генези економіко-кримінального феномену «конвертаційний центр» у 2010-2014 рр., актуальність ліквідації якого невпинно зростає паралельно з тенденцією до збільшення масштабів злочинної діяльності. Звернуто увагу на централізацію і монополізацію діяльності цих осередків злочинності в межах розбудови «Сім'єю» злочинної технології збагачення, що отримала умовну назву «держпрограма». Запропоновано авторське визначення «сертифікованих (податкових) майданчиків» як фіктивних суб'єктів господарювання (як правило, юридичних осіб), створених з метою заняття під їх прикриттям злочинною діяльністю для одержання, прямо або посередньо, фінансової або іншої матеріальної вигоди, безперешкодне протиправне функціонування яких забезпечується за сприяння службових осіб органів державної влади, які обізнані у злочинній сутності здійснюваної діяльності та за законом зобов'язані протидіяти їй, однак умисно, з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб використовують владу чи службове становище всупереч інтересам служби з метою прикриття злочинної діяльності таких суб'єктів і користувачів їх протиправних послуг.

Піддано аналізу заходи, що вживаються новим урядом України для ліквідації кримінальних «держпрограм», які забезпечували широкомасштабні розкрадання, ухилення від сплати податків, легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом. Підтримано ініціативу зі створення Служби фінансових розслідувань, до розробки концепції формування якої залучені такі європейські організації, як: ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку), ОЛАФ (Європейське бюро з питань боротьби із шахрайством), Європол, а також служби фінансових розслідувань Європейського Союзу.

Для якісного методичного забезпечення розслідування ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) з використанням такого специфічного різновиду «конвертаційних центрів», як «сертифіковані майданчики», запропоновано виокремлення відповідної мікрометодики, до ключових особливостей якої має бути віднесена система заходів щодо подолання протидії розслідуванню з боку високопосадовців та скоординована міжнародна співпраця.

¹ Здобувач НДІ вивчення проблем злочинності ім. академіка В. В. Сташиса, e-mail <bilawyer@ukr.net>, тел. +38-067-571-80-99.

Ключові слова. «Конвертаційний центр», «держпрограма», «сертифікований (податковий) майданчик», злочинні технології збагачення, методика розслідування злочинів, мікрометодика.

Однією з головних причин масових протестних акцій, унаслідок яких в Україні відбулося повне переформатування влади, стала вражаючих масштабів корупція, насамперед у найвищих ешелонах влади². Тільки за 2013 р. втрати Державного бюджету від неї склали близько 300 млрд грн.³ За висловом міністра міжнародного розвитку Великобританії Дж. Грінінг, «корупція – це тягар, який тягне назад країни й нації»⁴. Згідно з висновком Європейської Бізнес Асоціації, стихійна корупційність попереднього політичного режиму, відсутність верховенства права, зловживання повноваженнями, нечесний і непрозорий розподіл бюджетних коштів, вкупі з необґрунтовано важким нормативним тягарем і монополізацією, призвели до жорсткої економічної кризи в Україні та спровокували внутрішній конфлікт у нашій державі. Єдиним засобом запобігання дефолту і банкрутства, створення стабільного та привабливого інвестиційного клімату передусім вбачається негайне впровадження назрілих реформ⁵. З огляду на це, заслуговують на підтримку рішучі наміри нового уряду України щодо ліквідації такого економіко-кримінального феномену як «конвертаційні центри»⁶, необхідність боротьби з яким безрезультатно декларувалася на найвищому державному рівні

² Олег Махніцький: Один з головних пріоритетів нової влади – очищення суспільства від корупції [Електронний ресурс] // Прес-служба Генеральної прокуратури України. – 2014, 13 березня. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=135415.

³ Боротьба з корупцією – один із основних пріоритетів уряду – Павло Петренко [Електронний ресурс] // Прес-служба Міністерства юстиції України. – 2014, 31 березня. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/news/45149>.

⁴ Цюпин Б. Хто віддасть украдені в Україні гроші? [Електронний ресурс] / Б. Цюпин // Тиждень. – 2014, 14 березня. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Economics/104224>.

⁵ Щодо формування нового Уряду України : [заява] [Електронний ресурс] / Європейська Бізнес Асоціація // Прес-релізи. – 2014, 25 лютого. – Режим доступу : <http://www.eba.com.ua/uk/press-room>.

⁶ Сутність цього економіко-кримінального феномену найбільш точно відображає така криміналістична категорія як «конвертаційний центр», під яким ми пропонуємо розуміти стійке злочинне об'єднання, створене з метою заняття злочинною діяльністю під прикриттям і з використанням можливостей офіційно зареєстрованих суб'єктів господарювання для одержання, прямо або посередньо, фінансової або іншої матеріальної вигоди (докладніше див.: Білоус О. П. Проблеми визначення поняття «конвертаційний центр» [Текст] / О. П. Білоус // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. – Х. : Право, 2013. – Вип. 25. – С. 197–208).

протягом двох десятиліть⁷, проте останнім часом через низку суб'єктивних чинників втратила офіційну актуальність.

Так, у посланні Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році» невід'ємною складовою детінізації економіки, як одного із пріоритетних напрямів державної політики у 2014 р., було визначено систему заходів щодо ліквідації «конвертаційних центрів». Цьому кореспондувало традиційне віднесення до переліку актуальних завдань податкових органів виявлення суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності, а також припинення діяльності «конвертаційних центрів»⁸. Ще на початку лютого 2014 р. Міністр доходів і зборів України доручав оперативним і слідчим підрозділам Міндоходів тримати заходи з ліквідації «конвертаційних центрів» на постійному контролі. Однак, ставилося таке завдання вже тільки у зв'язку з тим, що в поточному році виникли нові виклики і загрози, зумовлені ситуацією на валютному ринку і переходом до плаваючого курсоутворення, що потребувало посилення контролю за валютними операціями, створення ефективного механізму протидії незаконним схемам виведення валюти за межі України⁹.

В той же час, з метою забезпечення повноти сплати податків до бюджету на 2014 р. перед Головним оперативним управлінням Міндоходів було поставлено завдання організувати відпрацювання виключно підприємств реального сектору економіки-користувачів послуг «конвертаційних центрів»¹⁰, взагалі без жодного згадування про необхідність ліквідації останніх і їх невід'ємних складових – суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності. Така різка переорієнтація у цілепокладанні заклала підвалини для остаточного знищення вітчизняного бізнес-середовища через вибіркове кримінальне переслідування і правосуддя. Наприклад, вироком Яворівського районного суду м. Львова керівника підприємства реального сектору економіки-користувача послуг «конвертаційного центру» було засуджено до 2 років позбавлення волі зі сплатою близько 3 млн. грн. штрафу.

⁷ Білоус О. П. Історико-правовий аналіз протидії конвертаційним центрам [Текст] / О. П. Білоус // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. наук. пр. / редкол.: М. Л. Цимбал, В. Ю. Шепітько, Л. М. Головченко та ін. – Х.: Право, 2013. – Вип. 13. – С.194–203.

⁸ Звіт про виконання Плану роботи Міністерства доходів і зборів України на травень – червень 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/diyalnist/>.

⁹ О. Клименко доручив посилити боротьбу з конвертаційними центрами [Електронний ресурс] // Прес-служба Міндоходів. – 2014, 13 лютого. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247043038&cat_id=244277212.

¹⁰ Див. пункт 8.5 розділу 8. Організація роботи Міндоходів та його територіальних органів щодо запобігання та виявлення кримінальних та інших правопорушень у сфері оподаткування, митній та бюджетній сферах, провадження досудового розслідування та оперативного-розшукової діяльності Плану роботи Міністерства доходів і зборів України на 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/128050.html>.

Тоді, як учасників злочинної групи, винних у створенні та забезпеченні функціонування цього «конвертаційного центру», було піддано лише штрафу у розмірі 400 тис. грн.¹¹

Викладене закономірно зумовлює постановку питання щодо того, чи може сприяти детінізації вітчизняної економіки боротьба лише з наслідками тіньової економіки, без ліквідації причин і умов її виникнення та існування? Чи можливо цей напрямок діяльності вже втратив свою суспільну значимість, зокрема, через ефективне провадження досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, а також забезпечену цим остаточною ліквідацію таких осередків білокомірцевої злочинності як «конвертаційні центри»? Адже за даними Міністерства доходів і зборів України, кількість викритих «конвертаційних центрів» складала: в 2009 році – 225, 2010 – 172, 2011 – 119, 2012 – 80¹², 2013 – 59¹³. І з цього може скластися ілюзія про стійку тенденцію до зменшення чисельності таких злочинних об'єднань. Однак з урахуванням отриманої із тих самих джерел інформації про те, що тільки у м. Києві в 2012 р. було виявлено 15 «конвертаційних центрів», а в 2013 – 16¹⁴, зазначене може свідчити лише про приховування справжньої криміногенної обстановки та навмисне викривлення статистичних даних, що не є унікальним для Міндоходів явищем стосовно оприлюднення діаметрально протилежних відомостей з одного й того ж питання на протязі доби¹⁵.

За нашим переконанням, актуальність ліквідації «конвертаційних центрів» в досліджуваній період навпаки повинна була тільки зростати паралельно з тенденцією до збільшення масштабів їх злочинної діяльності. Так, наприклад, упродовж 2012-2013 р.р. міжрегіональна організована злочинна група, створивши «конвертаційний центр», до складу якого увійшло 11 фіктивних підприємств, під виглядом офіційної господарської діяльності на території низки областей України надавала послуги з конвертації, реконвертації грошових коштів, проведення незаконних операцій з мінімізації податкових зобов'язань для

¹¹ За несплату 3 млн. грн. податків львівського підприємця ув'язнили на 2 роки [Електронний ресурс] // Головне управління Міндоходів у Львівській області. – 2014, 11 лютого. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/regionalni-novini/132823.html>.

¹² Станом на 20 листопада 2012 р.

¹³ Оприлюднено Публічний звіт про діяльність Міндоходів у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/aponsi/5771.html>.

¹⁴ О. Клименко доручив посилити боротьбу з конвертаційними центрами [Електронний ресурс] // Прес-служба Міндоходів. – 2014, 13 лютого. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247043038&cat_id=244277212.

¹⁵ Чудеса статистики от Минсдоха: за сутки Кабмин «увеличил» экспорт зерна в 22 раза. ФОТОфакт [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2014, 06 лютого. – Режим доступу : http://censor.net.ua/photo_news/269751/.

підприємств реального сектору економіки, а також легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, перевівши за цей час через банківські рахунки підконтрольних фіктивних суб'єктів господарювання більше 200 млн грн¹⁶. Річний обіг грошових коштів «конвертаційного центру», виявленого на Миколаївщині, до складу якого входило понад 50 підприємств з ознаками фіктивності, у 2013 р. склав понад півмільярда грн.¹⁷ А злочинний обіг аналогічного осередку злочинності, викритого у м. Дніпропетровську, до складу якого входило 50 фіктивних підприємств, злочинними послугами яких скористалися понад 1 тис. підприємств реального сектору економіки, в т. ч. і державних, за цей же період часу склав 1 млрд грн.¹⁸ Організатори викритого у м. Одеса «конвертаційного центру», до функціонування якого було залучено понад 70 фіктивних суб'єктів підприємницької діяльності, минулоріч незаконно перевели у готівку близько 2 млрд грн.¹⁹

Причиною зменшення формально оприлюднюваної кількості викритих «конвертаційних центрів» на тлі багаторазового зростання тіньового обігу останніх може слугувати той факт, що усі дії колишньої влади зводилися до централізації і концентрації всього і вся (повноважень, функцій, грошових потоків²⁰, в т.ч. «конвертаційних» фінансових), внаслідок чого на початку розрізнені й малокеровані «метелики-одноденки» через «податкові ями», укрупнення та монополізацію злочинного бізнесу, апробовані в межах одного з регіонів та запропоновані до впровадження на теренах цілої держави у 2010 р.²¹, протягом чотирьох останніх років трансформувалися в Україні в таке ганебне вітчизняне ноу-хау як «програмні (правильні) підприємства», «майданчики з незаконного переведення грошових

¹⁶ На Рівненщині викрили конвертаційний центр з обігом у понад 200 млн грн. [Електронний ресурс] // УНІАН. – 2014, 14 лютого. – Режим доступу : <http://crime.unian.ua/884294>.

¹⁷ На Миколаївщині викрито черговий «конвертаційний центр» з обігом у понад півмільярда гривень [Електронний ресурс] // Головне управління Міндоходів у Миколаївській області. – 2014, 13 лютого. <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/regionalni-novini/133733.html>.

¹⁸ У Дніпропетровську вже більше не працює неймовірно потужний підпільний конвертцентр [Електронний ресурс] // Магнолія-тв. – 2014, 13 березня. – Режим доступу : <http://magnolia-tv.com/text-news/2014-03-13/37268>.

¹⁹ В Одесі преступники-економисти обналичили около двух миллиардов гривен [Електронний ресурс] // Сегодня.ua. – 2013, 18 грудня. – Режим доступу : <http://www.segodnya.ua/483615.html>.

²⁰ Сколотяний Ю. І знову будьте здорові, “любі друзі”! [Електронний ресурс] / Ю. Сколотяний // Зеркало Недели. – 2014, 14 березня. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/macrolevel/isnova-zdraste-lyubi-druzi_.html.

²¹ Вишинський А. Чи хотіли звільнити Клименка? Частина друга, «конвертаційна» [Електронний ресурс] / А. Вишинський // Економічна правда. – 2012, 25 квітня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/columns/2012/04/25/322281/>.

коштів у готівку (майданчики з відмивання «брудних» коштів)²², «майданчики з обналу»²³, «податкові майданчики»²⁴, «сертифіковані конверти»²⁵, «конвертаційні площадки»²⁶ чи просто «майданчики», що функціонували під прикриттям так званої «державної програми»²⁷. Функціонування цієї «держпрограми» призвело до фактичного існування двох бюджетів: бюджету країни і бюджету «Сім'ї»²⁸. Тієї корумпованої «Сім'ї», заручниками якої фактично стала не тільки донедавна провладна партія²⁹, а й весь народ України.

На початку березня 2014 р. Міністерством фінансів України було підготовлено пропозиції до проекту Плану заходів з реалізації Програми діяльності Кабінету Міністрів України, якими було запропоновано запровадити мораторій на затвердження нових державних цільових програм³⁰, оптимізацію кількості діючих,

²² Кацило Д. Что Яценюк пообещал бизнесу: 10 приоритетов правительства [Електронний ресурс] / Д. Кацило // Ліга.Бизнес. – 2014, 03 березня. – Режим доступу : <http://biz.liga.net/all/all/stati/2701956>.

²³ Кресло за 70 тысяч евро и железная комната для переговоров. – журналистам показали кабинет экс-главы Минсдоха. ФОТОрепортаж [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. 2014, 28 березня. – Режим доступу : http://censor.net.ua/video_news/278288/.

²⁴ Год после наезда на помойки аэропорта: виновных нет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hrabro.com/28708>.

²⁵ Вишинський А. Чи хотіли звільнити Клименка? Частина друга, «конвертаційна» [Електронний ресурс] / А. Вишинський // Економічна правда. – 2012, 25 квітня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/columns/2012/04/25/322281/>.

²⁶ Звернення Першого заступника Міністра доходів і зборів України Ігоря Білоуса [Електронний ресурс] // Прес-служба Міндоходів. – 2014, 20 березня. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/novini/138741.html>.

²⁷ Білоус В. В. Борьба с фиктивным підприємством: реалії та перспективи / В. В. Білоус // Напрями удосконалення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності : [зб. наук. праць за матер. міжнар. наук.-практ. конф., 2–3 грудня 2011 року]. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2011. – С. 23–27; Білоус В. В., Білоус О. П. «Держпрограма» і «сертифіковані майданчики»: новели злочинних технологій збагачення // Стратегія і тактика правових реформ: виклики сучасності: зб. матер. міжнар. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 05 березня 2013 року. – К., 2013. – С. 234–240.

²⁸ Вишинський А. Кому вигідний розвал Міндоходів? [Електронний ресурс] // Економічна Правда. – 2014, 05 березня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/03/5/425080/>.

²⁹ Звернення парламентської фракції Партії Регіонів до співвітчизників [Електронний ресурс]. – 2014, 23 лютого. – Режим доступу : <http://partyofregions.ua/ua/news/5309dfd9f620d2f70b000031>.

³⁰ Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 р. № 1621-IV державна цільова програма – це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням. Вирізняють загальнодержавні програми економічного,

скасування державних цільових програм, фінансування яких не передбачено у державному бюджеті. Таким чином, КМУ вирішив скоротити кількість держпрограм і відмовитися від рішень попереднього уряду щодо деяких проектів, що дозволить заощадити 48 млрд грн.³¹ Зі зрозумілих причин попри зовнішню схожість за певними формальними ознаками та використання в їх умовних назвах терміну «держпрограма» до переліку цих програм не увійшли: «держпрограма «Україна» (злочинна технологія функціонування «майданчиків з незаконного переведення грошових коштів у готівку»); «держпрограма «Імпортери» (злочинна технологія з ухилення від сплати митних платежів з використанням «модних» фірм на митниці), а також «держпрограма з підтримки Курченка» (злочинна технологія безакцизного ввезення нафтопродуктів)³².

На нашу думку, в переліку першочергових реформ одне із головних місць має посісти ліквідація перелічених «держпрограм», що дозволить заощадити в декілька разів більше, ніж скорочення офіційних державних програм. Адже в Україні часів В. Януковича функціонувало понад 200 «майданчиків з обналу», через які проходило близько 200 млрд грн. на рік, у наслідок чого бюджет щорічно недоотримував 20 млрд грн.³³ Щорічні втрати держави від злочинної взаємодії легального бізнесу з «майданчиками», що надавало можливість не сплачувати державі ПДВ і податок на прибуток з одночасним незаконним переведенням грошових коштів у готівку, оцінюються у 100 млрд грн.³⁴

Тому заслуговує на цілковиту підтримку те, що відразу ж після усунення від влади колишнього керівництва нашої держави підготовленими Мінфіном пропозиціями до проекту Плану заходів з реалізації Програми діяльності КМУ було передбачено й припинення діяльності «конвертаційних центрів» та «податкових ям». Чільне місце серед 10 пріоритетів нової влади, оголошених Прем'єр-міністром України А. Яценюком, було відведено ліквідації «майданчиків з незаконного переведення

науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля, які охоплюють всю територію держави або значну кількість її регіонів, мають довгостроковий період виконання і здійснюються центральними та місцевими органами виконавчої влади.

³¹ Кабмін заявляє про «зачистку» держпрограм і проектів та економію на 48 мільярдів [Електронний ресурс] // Економічна Правда. – 2014, 05 березня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2014/03/5/425076/>.

³² Дубинский А. Фискальный пакет нового правительства: старый «друг» лучше новых «двух» [Електронний ресурс] / А. Дубинский // Зеркало Недели. – 2014, 21 березня. – Режим доступу http://gazeta.zn.ua/finances/_html.

³³ Кресло за 70 тысяч евро и железная комната для переговоров, – журналистам показали кабинет экс-главы Минсдоха. ФОТОрепортаж [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. 2014, 28 березня. – Режим доступу : http://censor.net.ua/video_news/278288/.

³⁴ Мостова Ю. Ліс за деревами [Електронний ресурс] / Ю. Мостова // Зеркало недели, 2014, 28 лютого. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/internal/lis-za-derevami-_html.

грошових коштів у готівку (майданчиків з відмивання «брудних» коштів)»³⁵. Пунктом 7 постанови КМУ від 01.03.2014 р. № 65 «Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету» Міндоходів і МВС України було доручено провести спільні заходи, спрямовані на руйнування схем мінімізації податкових зобов'язань, зокрема ліквідації «податкових ям». Під час координаційної наради керівників правоохоронних органів в. о. Генерального прокурора України О. Махніцьким було висловлено глибоку стурбованість з приводу поширення створення злочинних схем з відмивання «брудних коштів» та акцентовано увагу на необхідності протидії діяльності «конвертаційних центрів» та «податкових ям»³⁶.

Представляючи колективу Міндоходів нових керівників відомства, Міністр фінансів України О. Шлапак, наголосив, що до числа їх першочергових завдань належить ліквідація кримінальних схем та «конвертаційних площадок», які використовуються для виведення коштів з бюджету, і недопущення використання легальним бізнесом «податкових ям»³⁷. На необхідності негайного припинення практики використання останніх легальними підприємствами зацентрував увагу і Перший заступник Міністра доходів і зборів України І. Білоус, який поставив за мету ліквідувати шахрайські схеми з мінімізації податкових зобов'язань та незаконного відшкодування ПДВ. З цього приводу він наголосив: «сьогодні першочерговим завданням для органів Міндоходів є забезпечення ритмічних та стабільних надходжень до бюджетів усіх рівнів. Повинні бути задіяні усі резерви для забезпечення стабільних надходжень за рахунок руйнування схем ухилення від оподаткування та існування «конвертаційних центрів». Усі виведені «з тіні» кошти необхідно залучити в економіку...»³⁸ Голова Державної митної служби України В. Науменко, в свою чергу, оголосив наміри «позбутися ганебної практики «модних» фірм»³⁹. А Міністр

³⁵ Кацило Д. Что Яценюк пообещал бизнесу: 10 приоритетов правительства [Електронний ресурс] / Д. Кацило // Ліга.Бизнес. – 2014, 03 березня. – Режим доступу : <http://biz.liga.net/all/all/stati/2701956>.

³⁶ Олег Махніцький: Один з головних пріоритетів нової влади – очищення суспільства від корупції [Електронний ресурс] // Прес-служба Генеральної прокуратури України. – 2014, 13 березня. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=135415.

³⁷ У Міністерстві доходів і зборів України представлено нове керівництво [Електронний ресурс] // Прес-служба Міндоходів. – 2014, 13 березня. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/novini/137614.html>.

³⁸ Ігор Білоус: Наше головне завдання – стабілізувати надходження до бюджету [Електронний ресурс] // Прес-служба Міндоходів. – 2014, 19 березня. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/novini/138507.html>.

³⁹ Бутусов Ю. Новый глава таможи Виталий Науменко. Необычное интервью [Електронний ресурс] / Ю. Бутусов // Цензор.Нет. – 2014, 20 березня. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/resonance/276823/>.

внутрішніх справ А. Аваков повідомив про початок кримінального провадження щодо «держпрограми з підтримки Курченка», збитки Держбюджету від якої оцінюються в 7 млрд грн⁴⁰.

Під час засідання Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики, присвяченого створенню сприятливих умов для інвестиційної діяльності в державі в рамках підвищення рейтингу України в рейтингу «Doing Business», І. Білоус заявив, що Міндоходів вживає максимальних заходів для боротьби з «податковими ямами». Для цього створено робочі групи, які аналізують наслідки діяльності «податкових ям», їх клієнтів, а також причетність до цих схем працівників Міністерства. Проводиться розширена перевірка фінустанов і моніторинг спільно з Управлінням по боротьбі з економічною злочинністю та податковою міліцією⁴¹. Вже встановлено як осіб, які користувалися цими незаконними послугами, так і осіб, які прикривали цю злочинну діяльність⁴². Представників підприємницьких кіл застережено від подальшої роботи в тіньовому секторі, тому що «такий бізнес є кримінальним». А боротьба з такими злочинами у сфері оподаткування є одним з пріоритетних напрямів роботи Міндоходів⁴³.

Міністр внутрішніх справ України А. Аваков висловив рішучі наміри МВС спільно з Національним банком України «остаточно і жорстко перекрити банкомийки як рудимент минулої «сімейної системи»⁴⁴. Голова НБУ С. Кубів попередив комерційні банки про недопустимість співпраці з «конвертаційними центрами»⁴⁵. Згодом, НБУ анонсував рішення позбавити ліцензій комерційні банки – «конвертаційні центри»⁴⁶, яких за результатами проведеної НБУ перевірки було виявлено 12.

⁴⁰ ГПУ: Щонайменше 31 мільярд шомісяця «відмивав» «вундеркінд» із Сім'ї Януковича [Електронний ресурс] // *Expres.ua*. – 2014, 14 березня. – Режим доступу : <http://www.expres.ua/news/2014/03/14/103423>.

⁴¹ 12 банків «відмили» за рік 142 мільярди гривень – Кубів [Електронний ресурс] // *Українська Правда*. 2014, 25 березня. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/03/25/7020302/?attempt=1>.

⁴² Хомутынник сообщает Белоусу о конверт-центрах - обнал 8%. ФОТО [Електронний ресурс] // *Цензор.Нет.* – 2014, 26 березня. – Режим доступу : http://censor.net.ua/photo_news/277910/.

⁴³ Ігор Білоус: Ми оголосили війну «податковим ямам» [Електронний ресурс] // *Прес-служба Міндоходів.* – 2014, 26 березня. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/povini/139737.html>.

⁴⁴ Отчет министра МВД Авакова: аресты, «конверты», снайперы, ГРУ [Електронний ресурс] // *Цензор.Нет.* – 2014, 11 березня. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/resonance/275104/>.

⁴⁵ З виступу Голови Національного банку Степана Кубіва під час прес-конференції 28 лютого 2014 року [Електронний ресурс] // *Прес-реліз НБУ.* – 2014, 28 лютого. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=5886593.

⁴⁶ НБУ позбавить ліцензій кілька банків - конвертаційних центрів [Електронний ресурс] // *Економічна Правда.* – 2014, 21 березня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2014/03/21/430529/>.

Протягом 2013 р. ними було «відрито» 142 млрд грн.⁴⁷ Одним із цих банків з 2 млрд грн., отриманих в якості рефінансування, близько 1 млрд було незаконно переведено в готівку через інший банк⁴⁸. СБУ спільно з МВС провели слідчі (розшукові) дії в банку – «сертифікованому майданчику», напряму пов'язаному з колишнім міністром внутрішніх справ⁴⁹.

Прем'єр міністр України А. Яценюк визначив «податкові майданчики» як «корумповану схему, що контролювалася колишнім Міндоходів»⁵⁰, у зв'язці з прокуратурою і МВС⁵¹, за сприяння НБУ, Держфінмоніторингу⁵² та інших центральних органів державної влади⁵³. За його висловом, електронна система Міндоходів використовувалася для того, щоб знати, «хто скільки на які «площадці» заробляє і слідкувати, чи занесли цю суму міністру, чи не занесли»⁵⁴. Внаслідок цього Міністерство доходів і зборів України, очолюване О. Клименком, було названо одним із найбільш корумпованих міністерств минулого уряду⁵⁵, криміналістично значущі ознаки тіньової сторони діяльності якого свідчать про прикриття під його офіційною оболонкою «конвертаційного центру» екстраординарного рівня.

⁴⁷ 12 банків «відмили» за рік 142 мільярди гривень – Кубів [Електронний ресурс] // Українська Правда. – 2014, 25 березня. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/03/25/7020302/?attempt=1>.

⁴⁸ Нацбанк виявив 12 «конвертаційних» банків [Електронний ресурс] // Контракти. – 2014, 25 березня. – Режим доступу : <http://kontrakti.ua/article/75989/>.

⁴⁹ СБУ провела обшук у банківській установі, пов'язаній з відмиванням державних коштів колишніми високо посадовцями [Електронний ресурс] // Прес-центр СБ України. – 2014, 25 березня. – Режим доступу : http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=123051&cat_id=39574.

⁵⁰ Уряд хоче скоротити кількість податків до восьми [Електронний ресурс] // Економічна Правда. – 2014, 28 березня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2014/03/28/432349/>; Бутусов Ю. Скандал с Хомутынником: разборка с Белоусом – откат НДС не подтвердился [Електронний ресурс] / Ю. Бутусов // Цензор.Нет. – 2014, 30 березня. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/resonance/278460/>.

⁵¹ Кресло за 70 тысяч евро и железная комната для переговоров, - журналистам показали кабинет экс-главы Минсдоха. ФОТОрепортаж [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. 2014, 28 березня. – Режим доступу : http://censor.net.ua/video_news/278288/.

⁵² Кацило Д. Что Яценюк пообещал бизнесу: 10 приоритетов правительства [Електронний ресурс] / Д. Кацило // Лига.Бизнес. – 2014, 03 березня. – Режим доступу : <http://biz.liga.net/all/all/stati/2701956>.

⁵³ Обнаружен центр «отмывания» денег семьи Януковича: Портреты Сталина и омары в аквариуме. Сын Пшонки собирал дань [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2014, 24 лютого. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/news/272629/>.

⁵⁴ Уряд збільшує оподаткування великого бізнесу – Яценюк [Електронний ресурс] // Українська Правда. – 2014, 27 березня. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/03/27/7020474/?attempt=1>.

⁵⁵ Кабмін розділив Міндоходів на податкову і таможню [Електронний ресурс] // Левый Берег/ - 2014, 03 березня. – Режим доступу : <http://economics.lb.ua/state/2014/03/03/257945>.

Так, ліквідований на Дніпропетровщині «конвертаційний центр», щомісячний злочинний обіг якого становив 100 млн грн., розміщувався в приміщенні одного з відділень легальної банківської установи, в якому були спеціально облаштовані таємні кімнати для зберігання фіктивних документів і «бункер» зі спеціальних сейфом, з якого під час обшуку було вилучено 3,4 млн. грн.⁵⁶ Кур'єри «конвертаційного центру», викритого в м. Одеса, для доставки готівки використовували інкасаторську машину, в якій під час обшуку було виявлено 10 млн. грн.⁵⁷ Для порівняння, щомісячний обсяг злочинних операцій конвертаторів, пов'язаних з Міндоходів, сягав 30 млрд грн.⁵⁸ Службовий кабінет міністра доходів і зборів, який відповідно до пп. 21.1.1 п. 21.1 ст. 21 Податкового кодексу України був зобов'язаний дотримуватися Конституції України та діяти виключно у відповідності з цим Кодексом та іншими законами України, іншими нормативними актами, крім звичної для такого роду приміщень обстановки був оснащений кріслом вартістю в 70 тис. євро, шредером (знищувачем документів) і був сполучений з масажною залою, сауною, соляною шахтою, рингом для боїв без правил, «залізною кімнатою» для конфіденційних перемовин типу банківського сховища з прозорими пластиковими столом і стільцями, металевою внутрішньою обшивкою, дверима товщиною близько 30 см і потужним замикаючим пристроєм⁵⁹. Крім того, у приміщенні міністерства було облаштовано усіма засобами безпеки і окремим входом для інкасаторської машини кімнату-сейф, призначену для зведення готівки для «Сім'ї»⁶⁰. За окремими оцінками, особисті статки сім'ї Януковича сягнули \$12 млрд.⁶¹ Значна їх частина зберігалася не на банківських рахунках,

⁵⁶ СБУ ліквідувала на Дніпропетровщині конвертаційний центр з оборотом в 100 млн в місяць [Електронний ресурс] // Зеркало Неділи. – 2013, 11 липня. – Режим доступу : http://zn.ua/ECONOMICS/125531_.html.

⁵⁷ В Одесі викрили конвертаційний центр з обігом 2 мільярда гривень [Електронний ресурс] // Регіональні новини. – 2013, 18 грудня. – Режим доступу : <http://regionews.ua/node/123576>.

⁵⁸ Никонов С. «Площадка» на службі «Семьє». Безотходний бізнес Александра Клименко [Електронний ресурс] / С. Никонов // PRO-TEST. – 2011, 07 грудня. – Режим доступу : <http://pro-test.org.ua/index.php?id=5005&show=news&newsid=96526>.

⁵⁹ Кресло за 70 тисяч євро и железная комната для переговоров, - журналистам показали кабинет экс-главы Минсдоха. ФОТОрепортаж [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. 2014, 28 березня. – Режим доступу : http://censor.net.ua/video_news/278288/; Сюжет Шустер LIVE про корупцію у Міністерстві доходів та зборів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://3s.tv/projects/021e1e31-8c15-46d5-ab7b-35c3d1a9c0a3/news/>.

⁶⁰ Вишинський А. Кому вигідний розвал Міндоходів? [Електронний ресурс] // Економічна Правда. – 2014, 05 березня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/03/5/425080/>.

⁶¹ Состояние «Семьи» достигло 12 миллиардов долларов. Их нужно конфисковать и направить на развитие экономики, - Аслунд [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2014, 26 лютого. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/news/272928/>; 3 виступу Голови Національного бан-

в готівці⁶². То ж повідомлення про «КамАЗи готівки», можуть мати під собою підґрунтя, так як готівка для «Сім'ї» могла перевозитися в інкасаторських автомобілях Нацбанку⁶³. За повідомленням Першого віце-прем'єр-міністра В. Яреми, В. Янукович разом зі своїми співниками вивіз за територію України суму коштів, яка може сягати декількох мільярдів доларів США⁶⁴.

З урахуванням викладеного та сутності досліджуваного кримінального явища, ми пропонуємо визначати «сертифіковані (податкові) майданчики» як фіктивні суб'єкти господарювання (як правило, юридичні особи), створені з метою заняття під їх прикриттям злочинною діяльністю для одержання, прямо або по-середньо, фінансової або іншої матеріальної вигоди, безперешкодне протиправне функціонування яких забезпечується за сприяння службових осіб органів державної влади, які обізнані у злочинній сутності здійснюваної діяльності та за законом зобов'язані протидіяти їй, однак умисно, з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб використовують владу чи службове становище всупереч інтересам служби з метою прикриття злочинної діяльності таких суб'єктів і користувачів їх протиправних послуг.

Щодо оприлюднених випадків викриття «конвертаційних центрів» можна констатувати, що до останнього часу йшлося виключно про «несертифікованих» конвертувальників⁶⁵, «позапрограмані», «партизанські»⁶⁶ або «несанкціоновані»⁶⁷

ку Степана Кубіва під час прес-конференції 28 лютого 2014 року [Електронний ресурс] // Прес-реліз НБУ. – 2014, 28 лютого. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=5886593.

⁶² Семья Януковича большое количество средств хранила в наличности – Чорновол [Електронний ресурс] // Контракти. – 2014, 28 березня. – Режим доступу : <http://kontrakty.ua/article/76156/>.

⁶³ Комаха О. Банкам «шиють» статтю [Електронний ресурс] / О. Комаха // Українська Правда. – 2014, 12 березня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/03/12/426905/>.

⁶⁴ Янукович во время бегства забрал из украинских банков миллиарды долларов [Електронний ресурс] // Контракти. – 2014, 16 березня. – Режим доступу : <http://kontrakty.ua/article/75499/>; Ярема: сепаратистські настрої роздмухуються на гроші Януковича [Електронний ресурс] // Українська Правда. – 2014, 04 квітня. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/4/7021348/>.

⁶⁵ Вишинський А. Чи хотіли звільнити Клименка? Частина друга, «конвертаційна» [Електронний ресурс] / А. Вишинський // Економічна правда. – 2012, 25 квітня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/columns/2012/04/25/322281/>.

⁶⁶ Кто руководит государственным «обналом» [Електронний ресурс] // Политическая Кухня. – 2012, 03 березня. – Режим доступу : <http://politkuhnya.net/blog/2012-08-03-2583>.

⁶⁷ Кресло за 70 тысяч евро и железная комната для переговоров, - журналистам показали кабинет экс-главы Минсдоха. ФОТОрепортаж [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. 2014, 28 березня. – Режим доступу : http://censor.net.ua/video_news/278288/.

«майданчики». Усі зусилля скеровуваних «Сім'єю» державних правоохоронних і контролюючих органів були спрямовані на боротьбу виключно з цими непідконтрольними їй «партизанами» та їх клієнтами – легальними платниками податків, яких примушували до співпраці з «сертифікованими майданчиками» шляхом застосування широкого арсеналу фіскально-каральних заходів: податкових перевірок з багатомільйонними донарахуваннями податкових зобов'язань і штрафних (фінансових) санкцій або «транзиту» податкових зобов'язань і кредиту з ПДВ, визнання суб'єктів господарювання відсутніми за місцем реєстрації, укладених правочинів – нікчемними, здійснених фінансово-господарських операцій – не реальними тощо; неправомірного кримінального переслідування посадових осіб суб'єктів господарювання за ланцюгом товарно-грошових потоків «від виробника до кінцевого споживача» з умисним створенням умов для «врегулювання» вище перелічених проблем виключно у корупційний спосіб⁶⁸. Проте за іронією долі, у зв'язку з неочікуваною для багатьох зміною політичних еліт у партизанський стан були вимушені перейти і самі «програмні майданчики»⁶⁹.

Міндоходів оголосило тотальну боротьбу з розкраданням ПДВ, визначивши в якості першочергового завдання стабілізацію надходження платежів до бюджету за рахунок коштів тіньової економіки. З цією метою було оголошено курс на ліквідацію «податкових ям», кримінальних схем та «конвертаційних площадок», які використовувались для виведення коштів з бюджету. Було оприлюднено поінформованість відомства про джерела формування фіктивного податкового кредиту та організаторів цих схем, обіцяно припинення існування в Україні таких схем за рахунок провадження жорстких заходів, побудованих на рівності всіх перед законом. Гарантовано, що ніякі посади, належність до певних фінансово-промислових груп та політичних сил не зможуть забезпечити імунітет від відповідальності⁷⁰. Вивести із тіньового сектору мільярди гривень покликано створення Служби фінансових розслідувань⁷¹, до розробки концепції формування якої залучені такі європейські організації, як: ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку), ОЛАФ

⁶⁸ Білоус В. В. Ліквідація «держпрограми податкових майданчиків» як невідкладний напрямок детінізації економіки // Проблеми взаємодії суспільства та держави у сучасному правовому просторі: 36. матер. міжнар. юридич.наук.-практич. Інтернет-конф. «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 27 лютого 2014 року. Тези наукових доповідей. – К., – 2014. – С. 169-175.

⁶⁹ Хомутынник сообщает Белоусу о конверт-центрах - обнал 8%. ФОТО [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2014, 26 березня. – Режим доступу : http://censor.net.ua/photo_news/277910/.

⁷⁰ Звернення Першого заступника Міністра доходів і зборів України Ігоря Білоуса [Електронний ресурс] // Прес-служба Міндоходів. – 2014, 20 березня. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/novini/138741.html>.

⁷¹ Котенко П. Служба финансов расследований: предложение реформы [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2014, 30 березня. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/resonance/278457/>.

(Європейське бюро з питань боротьби з шахрайством), Європол, а також служби фінансових розслідувань Європейського Союзу⁷².

Швидке реагування податкових органів вже сьогодні дозволяє заблокувати діяльність «майданчиків»⁷³. Проте, висловлюються непоодинокі сумніви щодо результативності чергової кампанії з «мийниками», яка може звестися до двох-трьох банків «Рога і копита»⁷⁴. А передбачена планом урядових заходів боротьба з «конвертами» і «податковими ямами» ризикує потрапити в категорію «ефемерних субстанцій». Точніше, боротьба обов'язково буде (при цьому справжня), однак її реальною метою може з високим ступенем ймовірності в чергове виявитися не ліквідація цих явищ, а тільки перехід під нові «дахи»⁷⁵. Привід для таких сумнівів дають окремі кадрові рішення нової влади⁷⁶, дії посадовців, що зберегли свій вплив⁷⁷, а також продовження функціонування «податкових майданчиків»⁷⁸.

⁷² Володимир Хоменко: Ми створимо Службу фінансових розслідувань, яка виведе з «тіні» мільярди гривень [Електронний ресурс] // Прес-служба Міндоходів. – 2014, 01 квітня. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/novini/140566.html>.

⁷³ Хомутынник сообщает Белоусу о конверт-центрах - обнал 8%. ФОТО [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2014, 26 березня. – Режим доступу : http://censor.net.ua/photo_news/277910/.

⁷⁴ Комаха О. Банкам «шиють» статтю [Електронний ресурс] / О. Комаха // Українська Правда. – 2014, 12 березня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/03/12/426905/>.

⁷⁵ Сколотяний Ю. І знову будьте здорові, “любі друзі”! [Електронний ресурс] / Ю. Сколотяний // Зеркало Недели. – 2014, 14 березня. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/macrolevel/i-snova-zdraste-lyubi-druzi-_html.

⁷⁶ Кефирчик поставлен дерибанить Минсдох, или коррупция Головача под прикрытием революции [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2014, 05 березня. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/resonance/274255/>; Нацагентство по инвестициям отдали человеку Каськива. Главный «на кассе» ведомства по побогачению Семьи – Евтушенко – продолжит старые схемы? [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2014, 18 березня. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/resonance/276389/>; Рахманин С. IN RE [Електронний ресурс] / С. Рахманин // Зеркало Недели. – 2014, 14 березня. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/internal/in-re-_html; Сколотяний Ю. І знову будьте здорові, “любі друзі”! [Електронний ресурс] / Ю. Сколотяний // Зеркало Недели. – 2014, 14 березня. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/macrolevel/i-snova-zdraste-lyubi-druzi-_html; Шахов А. Кадрова чехарда: у МВС і прокуратурі знову запахло великими сумами [Електронний ресурс] / А. Шахов // Контракти. – 2014, 26 березня. – Режим доступу : <http://kontrakty.ua/article/75985/>; Бутусов Ю. Кадры, с которыми не решат ничего [Електронний ресурс] / Ю. Бутусов // Цензор.Нет. – 2014, 15 березня. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/resonance/275894/>.

⁷⁷ Бутусов Ю. Хомутынник вымогает 25% откат за НДС. На фракцию [Електронний ресурс] / Ю. Бутусов // Цензор.Нет. – 2014, 22 березня. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/resonance/277260/>.

⁷⁸ Москаль: Нелегальный бизнес Захарченка й далі працює. Лише «смотрящі» інші [Електронний ресурс] // Українська Правда. – 2014, 07 березня. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/03/7/7018114/?ampemt=1>; Бабенко М. Обнал продолжается. Как побороть

Тому для втілення у життя давно назрілих намірів щодо ліквідації «конвертаційних центрів» є вкрай необхідним ефективне криміналістичне забезпечення, покликане сприяти своєчасному та успішному досудовому розслідуванню цієї категорії кримінальних правопорушень. «Професіоналізація» організованої злочинності у форматі «конвертаційних центрів», що руйнує базис сталого економічного розвитку держави, з однієї сторони, та потреби органів досудового розслідування в адаптованих до практики застосування уніфікованих наукових криміналістичних рекомендаціях щодо розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, невід'ємними складовими механізму яких постають названі осередки, з іншої, вимагають створення у відповідь на ці виклики новітнього «продукту» криміналістики у вигляді методики розслідування злочинів як окремої криміналістичної теорії.

Проведене нами дослідження дозволило визначити місце методики розслідування ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) з використанням «конвертаційних центрів» у системі криміналістичної методики серед окремих, конкретних, підвидових методик або навіть мікрометодик⁷⁹. Однак, необхідність якісного методичного забезпечення розслідування ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) з використанням такого специфічного різновиду «конвертаційних центрів», як «сертифіковані майданчики», створення і функціонування яких побудовано на злочинних технологіях якісно іншого рівня, що за криміналістично значущими ознаками істотно вирізняє ці злочини з-поміж кримінальних правопорушень одного виду, зумовлює подальшу диференціацію і дозволяє вести мову про необхідність виокремлення відповідної мікрометодики в межах розглядуваної нами підвидової методики. Однією з її ключових особливостей повинна стати система заходів подолання протидії розслідуванню з боку високо посадовців та скоординована міжнародна співпраця.

Першим, запропонованим відомим економістом А. Аслундом, кроком до стабілізації економіки України повинна стати конфіскація активів, що належать сім'ї В. Януковича і його найближчому оточенню. За його висловом, «Києву необхідна енергійна міжнародна співпраця в пошуках і конфіскації украдених фондів. Вони здатні істотно покращити фінансовий стан України»⁸⁰. Крім того, за інформацією

конвертцентры [Електронний ресурс] / М. Бабенко // Ліга.Фінанси. – 2014, 04 квітня. – Режим доступу : <http://finance.liga.net/economics/2014/4/4/articles/38105.htm>.

⁷⁹ Білоус О. П. Визначення місця методики розслідування ухилення від сплати податків з використанням конвертаційних центрів у системі криміналістичних методик [Текст] / О. П. Білоус // Актуальні питання судової експертизи та криміналістики: матер. міжнар. наук.-практич. конф., присвяч. 90-р. створення ХНДІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса (Харків, 7-8 листопада 2013 р.). – Х. : Право, 2013. – С. 63–65.

⁸⁰ Состояние «Семьи» достигло 12 миллиардов долларов. Их нужно конфисковать и направить на развитие экономики, - Аслунд [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2014, 26 лю-

розвідувальної служби, вивезені з країни В. Януковичем грошові кошти використовуються для розпалювання сепаратистських настроїв серед населення України⁸¹. До того ж «головні пральники коштів для Сім'ї»⁸², «конвертувальники»⁸³, оператори «чорних схем»⁸⁴ переховуються від органів досудового розслідування і суду за кордон, а до використовуваних ними злочинних технологій збагачення були залучені численні компанії⁸⁵ і банки-нерезиденти, в т.ч. закордонні «конвертаційні центри»⁸⁶.

Відтак заслуговує на підтримку передбачене пунктом 10 постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 2014 р. № 65 «Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету» звернення до компетентних органів іноземних держав щодо повернення коштів, перерахованих з України фізичними та юридичними особами з ухиленням від оподаткування або отриманих злочинним шляхом, а також низка пов'язаних з цим багатосторонніх зустрічей керівництва правоохоронних і контролюючих органів України з повноважними представниками Підрозділу фінансової розвідки, Департаменту юстиції та Федерального бюро розслідувань США, Національного агентства по боротьбі зі злочинністю (Підрозділ

того. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/news/272928/>; 3 виступу Голови Національного банку Степана Кубіва під час прес-конференції 28 лютого 2014 р. [Електронний ресурс] // Прес-реліз НБУ. – 2014, 28 лютого. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=5886593.

⁸¹ Ярема: сепаратистські настрої роздмухуються на гроші Януковича [Електронний ресурс] // Українська Правда. – 2014, 04 квітня. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/4/7021348/>.

⁸² Чорновол Т. Для мешканців Сходу. Екскурсія корупційним майном Януковича III. Мاستок Курченка [Електронний ресурс] / Т. Чорновол // Українська Правда : Блоги. – 2014, 27 лютого. – Режим доступу : <http://blogs.pravda.com.ua/authors/chornovol/530e87177be6/>.

⁸³ Вишинський А. Чи хотіли звільнити Клименка? Частина друга, «конвертаційна» [Електронний ресурс] / А. Вишинський // Економічна правда. – 2012, 25 квітня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/columns/2012/04/25/322281/>; Щербина С. Хто контролює «обнал»? [Електронний ресурс] / С. Щербина, С. Лямець // Економічна Правда. – 2012, 01 серпня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2012/08/1/330880/>; ГПУ: Щонайменше 31 мільярд щомісяця «відмивав» «вундеркінд» із Сім'ї Януковича [Електронний ресурс] // Expres.ua. – 2014, 14 березня. – Режим доступу : <http://www.expres.ua/news/2014/03/14/103423>.

⁸⁴ Кто руководит государственным «обналом» [Електронний ресурс] // Политическая Кухня. – 2012, 03 березня. – Режим доступу : <http://politkuhnya.net/blog/2012-08-03-2583>.

⁸⁵ Hollingsworth M., Gadhre D., Campbell M. Harley Street link to Ukraine plunder [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/news/world_news/Ukraine/article1382130.ece.

⁸⁶ Баранова В. Владимир Гаркуша, директор АФ «Киевская аудиторская служба» о том, реально ли вернуть в Украину деньги «семьи» [Електронний ресурс] / В. Баранова // ДеПо. ua. – 2014, 05 березня. – Режим доступу : http://www.depo.ua/ru/delovaja-stolica/2014_ds/mart_2014ds/9-667/118892.htm.

фінансової розвідки Об'єднаного Королівства Великобританії і Північної Ірландії), Європейського бюро по боротьбі з шахрайством. За їх результатами планується співробітництво шляхом створення міжнародних робочих груп, які забезпечуватимуть фінансові інтереси нашої держави в рамках проведення фінансових розслідувань фактів фінансових шахрайств і відмивання злочинних доходів, зокрема стосовно осіб, причетних до масових вбивств, розкрадання державної скарбниці, корупції та інших злочинних дій. Така скоординована співпраця з компетентними органами країн, які мають позитивний досвід виявлення та репатріації злочинних статків філіппінського диктатора Маркоса наприкінці 1980-х років, лівійського – Каддафі та єгипетського – Мубарака у другому десятилітті ХХІ ст. тощо⁸⁷, оперативний та максимальний обмін інформацією одночасно із застосуванням успішного європейському досвіду сприятиме якнайшвидшому поверненню в Україну викрадених фінансових ресурсів⁸⁸.

Здобутий у такий спосіб позитивний досвід співробітництва може бути запропоновано іншим зарубіжним країнам, сталому демократичному розвитку яких перешкоджають такі явища як «Корпорація»⁸⁹ або «Сім'я»⁹⁰. Адже, «глобальні злочинні синдикати є ворогами хорошого управління державою. Демократія не може процвітати в той час, коли політики зливаються з тіньовими силами мафії»⁹¹. Відтак прогресивна світова спільнота і криміналісти, як її невід'ємна складова, повинні об'єднати свої зусилля на ниві протидії «конвертаційним центрам» як живильному середовищу організованої злочинності.

⁸⁷ Цюпин Б. Хто віддасть украдені в Україні гроші? [Електронний ресурс] / Б. Цюпин // Тиждень. – 2014, 14 березня. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Economics/104224>.

⁸⁸ Шукати українські тіньові кошти будуть не лише в Україні, а й за кордоном [Електронний ресурс] // Прес-служба Міндоходів. – 2014, 28 березня. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/novini/140070.html>; Відбулась зустріч Голови Держфінмоніторингу України І. Б. Черкаського з представниками Посольства США в Україні, Підрозділу фінансової розвідки США, Департаменту юстиції США, Федерального бюро розслідувань США, Посольства Великобританії в Україні та Головою Національного агентства по боротьбі зі злочинністю Великобританії [Електронний ресурс] // Прес-служба Держфінмоніторингу України. – 2014, 07 березня. – Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/news.php?news_id=2519&lang=uk&archived=1; Процес повернення викрадених коштів в Україну буде тривалим, але його можна прискорити – Генеральна прокуратура України [Електронний ресурс] // Прес-служба Генеральної прокуратури України. – 2014, 13 березня. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=135411.

⁸⁹ Финита ля комедия [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2014, 02 квітня. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/resonance/278901/>.

⁹⁰ Шутки в сторону: как американские санкции ударили по «Семье» Путина [Електронний ресурс] // Контракти. – 2014, 03 квітня. – Режим доступу : <http://kontrakty.ua/article/76405/>.

⁹¹ Foreign Policy: демократія не може процвітати там, де політики зливаються з мафією [Електронний ресурс] // Тиждень. – 2013, 24 липня. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/85369>.

CRIMINALISTIC PROBLEMS OF «CONVERT CENTRES» COUNTERACTION

Olga Bilous

Summary

The article is dedicated to the study of genesis of economic and criminal phenomenon «convert centre» in the years of 2010-2014, actuality of elimination hereof has been growing steadily in parallel with the tendency to scaling-up of criminal activity. The attention has been paid to centralization and monopolization of these organized-crime divisions activity within the building criminal enrichment technology by «Family», which received the conventional name «state program». Author's definition of «certified «tax» sites» as fictitious business entities (as a rule, legal entities), created with the purpose of criminal activity conducting under their cover for obtaining financial or other material benefit directly or indirectly, which unimpeded illegal functioning is provided with the assistance of public authorities officials, who are aware of the criminal nature of the activities carried out and in accordance with the law they have to combat it, however, they exercise power or official position intentionally, for mercenary motives or other personal benefit or for the benefit of third parties contrary to the interests of the service in order to cover up criminal activities of such entities and users of their illegal services, has been offered.

Measures taken by the new government of Ukraine for the criminal «state programs» elimination, which ensured large-scale embezzlement, tax evasion, money laundering, have been analyzed. The initiative on establishing Financial Investigation Services, for the development of formation concept of which such European organizations as OECD (Organization for Economic Cooperation and Development), OLAF (European Anti-Fraud Office), Europol, as well as European Union Financial Investigation Services were involved, has been endorsed.

To ensure qualitative methodological investigation of tax evasion and duties (mandatory payments) using such a specific kind of «convert centre» as «certified sites» the extraction of the relevant micromethodology has been offered, to which key peculiarities the system of measures on clearing counteractions against investigation by officials and coordinated international cooperation should belong.

Key words. «Convert centre», «state program», «certified (tax) site», criminal enrichment technologies, methods of crime investigation, micromethodology.